

Володимир Нестерович,
доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри державно-правових
дисциплін Луганського державного
університету внутрішніх справ
імені Е. О. Дідоренка
(м. Сєверодонецьк, Україна)

УДК 342.8

Поняття виборчої системи та її основні розуміння в конституційному праві

Виборча система поза сумнівом є одним з центральних та ключових елементів виборчого права. Саме від неї залежить формат проведення виборів, а також їх результат. Недарма у науці та практиці виборчого права вже давно набула усталеного характеру думка, що виборча система має неабияке значення та суттєвий вплив загалом на функціонування політичної системи у державі [1, с. 50]. Вдалий вибір виду виборчої системи сприяє значному прискоренню демократичних перетворень у державі, утвердженню у ній ефективної та сталої партійної системи, а також більш швидкому досягненню політичної зрілості суспільства. Відтак виборча система виступає важливою точкою опори сучасної демократії.

На ключову роль виборчої системи для забезпечення належного рівня демократії у державі звертається увага і в численних доповідях авторитетних міжнародних інституцій, які спеціалізуються на виборчому праві. Так, у п. 1 Доповіді Венеціанської комісії «Про виборчі системи: Огляд доступних рішень та критерії

вибору» 2003 року вказується, що «у будь-якому політичному суспільстві, розмір якого вимагає певного «розподілу праці» між тими, хто знаходиться під управлінням і тих, хто управляє, система представництва лежить у самому центрі демократичної системи. Виборча система перебуває у самому ядрі, оскільки її завдання полягає в тому, щоб перевести волю суверенного народу у визначенні його законних представників, які несуть відповідальність від його імені за нагляд щодо виконавчих і законодавчих актів, та не маючи при цьому зобов'язального мандату, є підзвітними при наступному проведенні виборів» [2, с. 4].

Визначення поняття виборчої системи та її основних розумінь у конституційному праві стали предметом наукових праць таких українських вчених-правників як М. Афанасьєва [3], М. Козюбра [4], Ю. Ключковський [5], Р. Максакова [6], О. Марцеляк [7], Б. Мохончук [8] М. Ставнійчук [9], В. Федоренко [10] тощо. Водночас попри чисельні наукові праці вітчизняних вчених щодо ви-

значення поняття виборчої системи та її основних розумінь у конституційному праві, вказані наукові проблеми і досі залишаються дискусійними в юридичній науці. Тому метою статті є розкриття поняття виборчої системи та її основних розумінь в конституційному праві.

Складність та багатомірність виборчої системи обумовили її визначення в конституційному праві в широкому, та вузькому значеннях: у широкому значенні виборча система – це сукупність правових норм, які визначають засади та порядок проведення виборів до представницьких органів публічної влади; у вузькому значенні виборча система – це передбачений законодавством спосіб переведення результатів голосування виборців у представницькі мандати.

Іноді у наукових джерелах поряд з поняттям «виборча система» також вживається поняття «електоральна система» [11], що є наслідком запозичення з англійської лексики терміну «electoral system» шляхом його натуралізації в українській мові. Утім поняття «виборча система» є більш усталеною категорією у вітчизняній юридичній термінології, оскільки вона вже давно використовується у чинному законодавстві України та має домінуюче вживання у науково-експертному середовищі. Окрім цього, поняття «виборча система» у жодному разі не слід ототожнювати зі схожим за співзвучністю поняттям «система виборчого права», під якою слід розуміти внутрішню структуру виборчого права, а не засади та порядок проведення виборів чи спосіб переведення результатів голосування виборців у мандати [12].

Питання виборчої системи знайшло своє відображення і в практиці Європейського суду з прав людини. У п. 54 Рішення Європейського суду з прав людини у справі «Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium» від 2 березня 1987 року вказано, що «перед виборчими системами стоять часом майже несумісні завдання: з одного боку – більш-менш точно

відображати думку народу, з іншого – об'єднувати різні ідейні рухи та сприяти формуванню досить логічної і зрозумілої політичної волі. Отже, під словами "в таких умовах, які забезпечать вільне вираження думки народу у виборі законодавчого органу" мається на увазі головним чином поряд з вже закріпленою в ст. 10 Конвенції свободою вираження своєї думки принцип рівності всіх громадян при здійсненні ними права голосу і права виставляти свою кандидатуру на виборах. Однак з цього не випливає, що всі виборчі бюлетені мають рівну вагу з точки зору остаточного результату і що у всіх кандидатів рівні шанси на перемогу. За будь-якої виборчої системи неможливо уникнути феномена "втрачених голосів" (англ. "wasted votes"). З метою застосування ст. 3 Протоколу № 1 будь-яка виборча система повинна оцінюватися у світлі політичного розвитку країни, і тому певні її деталі, неприпустимі в рамках однієї системи, можуть бути виправдані в іншій, принаймні за тієї умови, що діюча система забезпечує "вільне вираження думки народу у виборі законодавчого органу"» [13].

У п. 61 Рішення Великої палати Європейського суду з прав людини у справі «Херст проти Сполученого Королівства (№ 2)» (Hirst v. the United Kingdom (№ 2)) від 6 жовтня 2005 року вказується, що «у сучасному демократичному світі існує безліч способів організації та дії виборчих систем і безліч відмінностей, зокрема, в історичному розвитку, культурі та політиці європейських держав, саме тому кожна договірна держава має право формувати власне бачення демократії» [14].

На сьогодні переважна більшість сучасних конституцій держав закріплюють засади виборчої системи при проведенні різних видів виборів. Сам термін «виборча система» міститься щонайменше в 50 конституціях різних країн світу. Термін «виборча система» отримав своє закріплення в тексті Конституцій Албанії, Алжиру,

Андорри, Анголи, Аргентини, Белізу, Беніну, Білорусі, Болівії, Бразилії, Бурунді, Вануату, Габону, Гаяни, Гвінея-Бісау, Греції, Грузії, Домініканської Республіки, Еквадору, Єгипту, Замбії, Зімбабве, Ізраїлю, Іспанії, Італії, Катару, Кенії, Киргизстану, Колумбії, Кот-д'Івуару, Куби, Лесото, Малі, Молдови, Мозамбіку, Непалу, Нової Зеландії, Панами, Папуа Нова Гвінея, Перу, Південно-Африканської Республіки, Португалії, Румунії, Сальвадору, Словенії, Сомалі, Тунісу, Узбекистану, Франції, Хорватії та Чилі. Конституція України не містить такого терміну як «виборча система», але він широко застосовується у виборчому законодавстві України. Досить цікавий підхід щодо закріплення виборчої системи при проведенні парламентських виборів можна простежити в Єгипті, де у ст. 102 Конституції 2014 року вказується, що на виборах до Палати представників може використовуватися мажоритарна система, пропорційна або змішана система в будь-якому співвідношенні [15].

Тому одним з найбільш складних і важливих питань у науці та практиці конституційного права є вибір виду виборчої системи. Значущість цього питання обумовлено тим, що виборча система обов'язково впливає на результат виборів, оскільки вона встановлює, хто і як голосує, визначає характер виборчих округів та як голоси виборців переводяться у місця в представницькому органі публічної влади. У зв'язку з цим, при виборі виду виборчої системи, особливо у державах так званої «молодогої демократії», існує великий ризик маніпуляції виборчою системою на власну користь політичними силами, які знаходяться при владі. У п. 4 Доповіді Венеціанської комісії «Про виборчі системи: Огляд доступних рішень та критерії вибору» 2003 року з цього приводу зазначається, що «вибір конкретної виборчої системи явно є частиною арсеналу будь-якого політичного об'єднання, що бажає «мати своїх обраних представників», з тим,

щоб обрана асамблея найбільш точно відповідала їх власним очікуванням та інтересам» [2, с. 4].

Питання вибору виборчої системи ускладнюється ще й великою наявністю різних видів виборчих систем. Зокрема, ще у 1910 році у доповіді Королівської комісії, яка була підготовлена на замовлення Британського уряду, було встановлено існування понад 300 різних видів виборчих систем [16, с. 1]. Їх розмаїтість на сьогодні є настільки багатогою, що упорядкування усіх наявних виборчих систем потребує застосування складного класифікаційного апарату з використанням цілої низки різних критеріїв та ознак. Певна частина з існуючих виборчих систем, звісно, є теоретичними моделями вчених, які ще не мали емпіричного підтвердження при проведенні конкретних виборів, однак і кількість вже застосованих видів виборчих систем у різних країнах світу є доволі великою.

Основні загальноприйняті види виборчих систем слід класифікувати за такими критеріями:

1. За рівнями обрання: а) однорівневі виборчі системи (англ. Single tier of representation systems); б) дворівневі виборчі системи (англ. Two-tiered electoral systems); в) багаторівневі виборчі системи (англ. Multiple-tier electoral systems); г) ієрархічні виборчі системи (англ. Hierarchical electoral systems).

2. За кількістю переможців: а) виборчі системи з одним переможцем (англ. Single-winner electoral systems); б) виборчі системи з багатьма переможцями (англ. Multi-winner electoral systems).

3. За кількістю турів голосувань: а) однотурові виборчі системи (англ. One-round systems); б) двотурові виборчі системи (англ. Two-round systems); в) багатотурові виборчі системи (англ. Multi-round systems).

4. За складом тих, хто обирає: а) виборчі системи, за яких виборню особу або орган обирають виборці; б) виборчі системи, за яких виборню

особу або орган обирають виборщики; в) виборчі системи зі змішаним складом – якщо жоден кандидат не набрав встановленої кількості голосів виборців, то обрання виборної особи або органу здійснюється Колегією виборщиків.

5. За методом голосування: а) виборчі системи з категоричними методами голосування (англ. «Categorical» voting methods); б) виборчі системи з порядковими методами голосування («Ordinal» voting methods).

6. За кількістю голосів виборців: а) виборчі системи з одним голосом (англ. One-vote systems); б) виборчі системи з двома голосами (англ. Two-vote systems); в) виборчі системи з обмеженою кількістю голосів (англ. Limited voting); г) виборчі системи з кількістю голосів, яка відповідає числу виборчих місць; ґ) виборчі системи з кількістю голосів, яка відповідає числу кандидатів.

Попри значну кількість видів виборчої системи у виборчій практиці все ж таки прийнято виділяти три основні її види, які в англомовних джерелах прийнято позначати сім'ями виборчих систем (англ. Electoral system family) [17, с. 3]. До них належить: мажоритарна виборча система (англ. Majoritarian system, Plurality voting), пропорційна виборча система (англ. Proportional representation) та змішана виборча система (англ. Mixed electoral system). Цілою низкою дослідників також виокремлюється четвертий вид сім'ї виборчої системи – напівпропорційна виборча система (англ. Semi-Proportional System) [18]. Кожен з вказаних видів виборчої системи у свою чергу поділяється ще на низку підвидів. Різні види виборчої системи мають як свої очевидні переваги, так і недоліки, що проявляються у кожній державі по-різному, виходячи з особливостей національно-правової традиції. Тому прийнято вважати, що не існує так званого «ідеального» або «найкращого» виду виборчої системи, який може бути однаково прийнятний для усіх демократичних держав світу.

Застосування одного і того ж виду виборчої системи у різних країнах цілком ймовірно може відрізнятися та мати різні наслідки. Відтак той вид виборчої системи, який є прийнятним та дієвим в одній державі, може бути неефективним чи взагалі шкідливим для іншої держави.

Одна виборча система може сконцентруватися на справедливому представництві політичних партій у парламенті, тоді як інша може мати на меті уникнення фрагментації партійної системи та заохочення формування правлячої більшості однією партією у парламенті. Одна виборча система заохочує тісний взаємозв'язок виборців та «їхніх» представників з округу, в той час, як інша полегшує партіям можливість залучення жінок, представників меншин та фахівців до парламенту за допомогою закритих партійних списків. У деяких державах прийняті складні виборчі системи для того щоб поєднувати декілька політичних цілей. В інших державах пріоритетним є, щоб виборча система не була надто складною для виборців та для адміністрування виборів. Придатність виборчої системи має визначатися з огляду на її справедливість, беручи до уваги всі місцеві умови та проблеми. Отже, виборча система та пропозиції щодо її реформування повинні розглядатися у кожному індивідуальному випадку [19, с. 38-39].

Крім того, роль зміни виборчої системи в конституційно-правовій модернізації політичної системи не слід перебільшувати. У Доповіді «Комісії Товариства Хенсард» з виборчої реформи, яка була представлена Британському парламенту ще у 1976 році, слушно зауважується, що хоч виборча система і має суттєвий вплив для розвитку демократії, «зміни у виборчій системі не можуть бути панацеєю від усіх бід, які оточують країну. Вони впливають зі складної суміші глибоко укорінених історичних причин, які безумовно, не можна викоринити лише шляхом реформи виборчої системи» [20, с. 46].

Тому кожна держава на власний розсуд має вирішувати, який вид виборчої системи є найбільш оптимальним для кожного з виду виборів, які проводяться у межах національної юрисдикції. Венеціанська Комісія з цього приводу наводить три аргументи. По-перше, держави вільні у виборі своїх виборчих систем і мають самостійно вирішувати, якою вона повинна бути [21, с. 25]. По-друге, визначення виду виборчої системи все ж таки має відображати волю народу. Іншими словами, люди повинні довіряти обраній системі та її реалізації. По-третє, всі виборчі системи так чи інакше ґрунтуються на особливостях історії та політичної культури країни [22, с. 5].

Якщо звернутися до національно-правової традиції України, то Рішення Конституційного Суду України від 26 лютого 1998 року № 1-рп/98 у справі про вибори народних депутатів України дає можливість зрозуміти, що визначення виборчої системи є питанням політичної доцільності, і воно має вирішуватися Верховною Радою України, до повноважень якої відповідно до Конституції України належить законодавче регулювання організації та порядку проведення виборів [23].

Загалом у питанні вибору виду виборчої системи в Україні політика майже завжди домінувала над правом, що виражається у запровадженні виборчої системи, яка є найбільш зручною для провладних політичних сил. Безпосереднім наслідком такого підходу є постійна зміна виду виборчої системи, коли нові вибори зазвичай проводяться вже за новою виборчою системою. Єдиним виключенням з цієї тенденції є вибори Президента України, на яких незмінним є застосування засад мажоритарної виборчої системи абсолютної більшості. Відносно парламентських та місцевих виборів в Україні, то вони навпроти відзначилися частою зміною виду виборчої системи. У зв'язку з цим, в Україні при проведенні парламентських та місцевих виборів фа-

ктично було використано усі основні види виборчої системи – мажоритарну, пропорційну та змішану.

Поза сумнівом, суспільно-політичні умови у державі постійно змінюються, що у свою чергу повинно знаходити своє своєчасне відображення у відповідному вдосконаленні чи взагалі зміні існуючої виборчої системи. Водночас, занадто часта зміна виборчої системи загалом негативно позначається на якості проведенні виборів, оскільки виборчі комісії доволі часто не встигають своєчасно розібратися у всіх тонкощах нової виборчої системи, а самі виборці не завжди повністю розуміють яким чином їхні голоси перетворюються у представницькі мандати за новою виборчою системою. Тому в Україні слід знайти баланс між сталістю виборчої системи та її вдосконаленням чи взагалі повною заміною на іншу.

Слушним у даному разі є підхід, який було сформовано у спеціальному дослідженні Міністерства юстиції Великої Британії щодо виборчих систем, результати якого було представлено у формі доповіді Британському парламенту у січні 2008 року. На думку британських фахівців, при запровадженні певного виду виборчої системи її слід оцінити з точки зору наступних семи критеріїв: 1) співмірність результатів: співвідношення між представництвом та голосами виборців; 2) участь виборців у голосуванні; 3) можливий вплив виборчої системи на стабільність та ефективність уряду; 4) вплив на виборця з точки зору вибору, легкість і зрозумілість, а також зв'язок між виборцем і виборною особою; 5) те, наскільки обрані особи представляють суспільство; 6) вплив на політичні партії та кандидатів; 7) вплив на адміністрування виборів [24, с. 21].

Таким чином, визначення конкретного виду виборчої системи є вкрай важливим кроком не лише для розвитку виборчого права, а й загалом політичної системи суспільства та утвердження у ній основополож-

них демократичних принципів і засад. Деяким державам, наприклад, США, Великій Британії та Канаді, вдалося майже відразу визначити найбільш оптимальний вид виборчої системи для власної політичної системи. Іншим країнам, до числа яких

належить і Україна, потрібен час і досвід застосування різних видів виборчих систем, для того щоб зрозуміти найбільш прийнятний для власних політико-правових умов вид виборчої системи.

Список використаних джерел

1. *New Trends in Electoral Law in a Pan-European Context: Proceedings of the UniDem Seminar / Central European Initiative; Science and Technique of Democracy* № 25. – Strasbourg: Council of Europe Pub., 1999.
2. *Report on Electoral Systems – Overview of available solutions and selection criteria (CDL-AD(2004)003): Adopted by the Venice Commission.* – Strasbourg, 2004.
3. *Афанасьєва М. В.* Виборча система: поняття та сучасне розуміння. *Юридичний вісник*. 2012. № 1. С. 21-31.
4. *Козюбра М.* Принцип верховенства права і реформа виборчої системи / М. Козюбра. *Вибори та демократія*. 2008. №4. С. 84-87.
5. *Ключковський Ю. Б.* Виборчі системи та українське виборче законодавство: монографія; Нац. ун-т «Києво-Могилянська Академія». К.: Час Друку, 2011. 132 с.
6. *Максакова Р. М.* Конституційно-правові проблеми організації та реалізації установчої влади в Україні: монографія / Р. М. Максакова. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2012. 436 с.
7. *Марцеляк О. В.* Виборче право: сучасне розуміння і сутність / О.В. Марцеляк. *Публічне право*. 2011. № 2. С. 12-18.
8. *Мохончук Б. С.* Виборча система України як конституційно-правовий інститут. Дис. на здоб. наук. ступ. канд. юр. наук ... 12.00. 02. НЮУ імені Ярослава Мудрого. Харків, 2017. 216 с.
9. *Виборче право України: Навч. посіб.* / За ред. В. Ф. Погорілка, М. І. Ставнійчук. К.: Парламентське вид-во, 2003. 383 с.
10. *Федоренко В. Л.* Категорія «виборчий процес» у конституційному праві: теоретико-методологічні та законодавчі аспекти. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 10. С. 30-40.
11. *Мовчан У. І.* Електоральна система в поділених суспільствах: досвід для України. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Питання політології*. 2010. № 912. С.128-134.
12. *Нестерович В. Ф.* Предмет і метод виборчого права України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2018. № 3. С. 35-42.
13. *European Court Human Rights, Case of Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium, judgment of 2 March 1987. European Court of Human Rights Portal.* URL: <http://www.echr.coe.int>.
14. *European Court Human Rights, Case of Hirst v. the United Kingdom (№ 2), judgment of 6 October 2005. European Court of Human Rights Portal.* URL: <http://www.echr.coe.int>.
15. *Constitution of the Arab Republic of Egypt 2014. State Information Service of Egypt.* URL: <http://www.sis.gov.eg/Newvtr/Dustor-en001.pdf>.
16. *Democracy and Elections: Electoral Systems and their Political Consequences / Edited by Vernon Bogdanor and David Butler.* New York: Cambridge University Press, 1983.
17. *Electoral System Design: The New International IDEA Handbook / Andrew Reynolds, Ben Reilly and Andrew Ellis; International IDEA.* Stockholm, 2008. 237 p.

18. Norris P. Choosing Electoral Systems: Proportional, Majoritarian and Mixed Systems. *International Political Science Review / Revue internationale de science politique*. Vol. 18. No. 3. P. 297-312.

19. Report on electoral law and electoral administration in Europe. Synthesis study on recurrent challenges and problematic issues (CDL-AD(2006)018): Adopted by the Council for Democratic Elections and the Venice Commission. Strasbourg, 2006.

20. The Report of the Hansard Society Commission on Electoral Reform: June 1976 / The Hansard Society for Parliamentary Government, 1976.

21. Europe's electoral heritage. CDL (2002) 7 rev. Or. Fr. [EN] / The Venice Commission. – Strasbourg, 14 March 2002.

22. Report on Proportional Electoral Systems: The Allocation of Seats inside the Lists (open/closed lists). CDL-AD(2015)001-e: Adopted by the Council for Democratic Elections and by the Venice Commission. – Strasbourg, 2015.

23. Рішення Конституційного Суду України від 26 лютого 1998 року № 1-рп/98 у справі про вибори народних депутатів України. *Вісник Конституційного Суду України*. 1998. № 2. С. 4-18.

24. Review of Voting Systems: the experience of new voting systems in the United Kingdom since 1997 / Presented to Parliament at January 2008; the Governance of Britain; the Ministry of Justice. London, 2008. 196 p.

Нестерович В. Ф. Поняття виборчої системи та її основні розуміння в конституційному праві

У статті розкрито поняття виборчої системи та її основні розуміння в конституційному праві. Зазначено, що виборча система поза сумнівом є одним з центральних та ключових елементів виборчого права. Саме від неї залежить формат проведення виборів, а також їх результат. Зроблено висновок, що визначення конкретного виду виборчої системи є вкрай важливим кроком не лише для розвитку виборчого права, а й загалом політичної системи суспільства та утвердження у ній основоположних демократичних принципів і засад.

Ключові слова: виборча система, виборче право, вибори, виборча реформа, конституційне право.

Нестерович В. Ф. Понятие избирательной системы и ее основные понимания в конституционном праве

В статье раскрыто понятие избирательной системы и ее основные понимания в конституционном праве. Отмечено, что избирательная система несомненно является одним из центральных и ключевых элементов избирательного права. Именно от нее зависит формат проведения выборов, а также их результат. Удачный выбор вида избирательной системы способствует значительному ускорению демократических преобразований в государстве, утверждению в ней эффективной и устойчивой партийной системы, а также более быстрому достижению политической зрелости общества. Поэтому избирательная система выступает важной точкой опоры современной демократии. При выборе вида избирательной системы, особенно в государствах так называемой «молодой демократии», существует большой риск манипуляции избирательной системой в свою пользу политическими силами, которые находятся у власти.

Сделан вывод, что определение конкретного вида избирательной системы является крайне важным шагом не только для развития избирательного права, но и в

целом политической системы общества и утверждения в ней основополагающих демократических принципов и основ. Некоторым государствам, например, США, Великобритании и Канаде, удалось почти сразу определить наиболее оптимальный вид избирательной системы для собственной политической системы. Другим странам, к числу которых относится и Украина, нужно время и опыт применения различных видов избирательных систем, для того чтобы понять наиболее приемлемый для собственных политико-правовых условий вид избирательной системы.

Ключевые слова: избирательная система, избирательное право, выборы, избирательная реформа, конституционное право.

Nesterovych V. Concept of the electoral system and its basic understanding in constitutional law

The article describes the concept of the electoral system and its basic understanding in the constitutional law. It is noted that the electoral system is undoubtedly one of the central and key elements of the electoral law. It depends on it the format of the elections, as well as their outcome. A successful choice of the type of electoral system contributes to a significant acceleration of democratic transformations in the state, the establishment of an effective and sustainable party system in it, and a more rapid achievement of the political maturity of society. Thus, the electoral system is an important point of support for modern democracy. When choosing the kind of electoral system, especially in the so-called "young democracy" states, there is a high risk of manipulating the electoral system to the advantage of the political forces that are in power.

Major common types of electoral systems should be classified according to the following criteria: 1. By the levels of election: a) Single tier of representation systems; b) Two-tiered electoral systems; c) Multiple-tier election systems; d) Hierarchical electoral systems. 2. By the number of winners: a) Single-winner electoral systems; b) Multi-winner electoral systems. 3. By the number of voting rounds: a) One-round systems; b) Two-round systems; c) Multi-round systems. 4. By the composition of those who elect: a) Electoral systems in which the elective person or body is elected by voters; b) Electoral systems in which the elective person or body is elected electors; c) Electoral systems with mixed composition – if no candidate has received the established number of votes of voters, the election of an elective person or body is carried out by the College of Electors. 5. By method of voting: a) Electoral systems with a categorical methods of voting; b) Electoral systems with a standard methods of voting. 6. By the number of votes of voters: a) One-vote systems; b) Two-vote systems; c) Limited voting systems; d) Electoral systems with the number of votes corresponding to the number of elected seats; e) Electoral systems with the number of votes corresponding to the number of candidates.

It is concluded that the definition of a specific type of electoral system is an extremely important step not only for the development of electoral law, but also for the general political system of society and the establishment of fundamental democratic principles and principles in it. Some states, such as the United States, Great Britain and Canada, managed to determine almost immediately the most optimal type of electoral system for their own political system. Other countries, including Ukraine, need time and experience in the use of various types of electoral systems in order to understand the type of electoral system most suitable for their own political and legal conditions.

Key words: electoral system, electoral law, elections, electoral reform, constitutional law.